

Geen deksel die op alle potjes past

Na bijna tweehonderd jaar neemt Nederland afscheid van de algehele gemeenschap van goederen als basissysteem van het huwelijksvermogensrecht. Vanaf 1 januari 2018 treedt de Wet beperking wettelijke gemeenschap van goederen in werking. Eigen vermogen dat vóór het trouwen privé is opgebouwd én erfenissen en giften blijven voortaan buiten de gemeenschap. Gemeenschappelijke voorhuwelijkse goederen en alle overige verkrijgingen tijdens het huwelijk vallen erin. Wat zijn de belangrijkste gevolgen van de nieuwe wet voor notarissen én hun cliënten?

TEKST Dorine van Kesteren | BEELD Truus van Gog

Leon Verstappen: ‘Zie het als een kans’

Driekwart van de Nederlandse echtparen is in gemeenschap van goederen getrouwd. Vaak niet uit overtuiging, maar uit gemak, aldus Leon Verstappen. De hoogleraar notarieel recht aan de Rijksuniversiteit Groningen denkt dat het nieuwe huwelijksvermogensrecht beter aansluit bij wat mensen feitelijk willen. ‘Veel aanstaande echtparen denken: “Het staat zo in de wet, dus het zal wel goed zijn.” Bovendien hoeven ze dan geen kosten voor huwelijkse voorwaarden te maken. Uit onderzoek blijkt echter dat zij lang niet allemaal de consequenties van de algehele gemeenschap van goederen volledig onderschrijven. Vraag een willekeurige man of vrouw in de straat of zij het rechtvaardig vinden dat privéschulden en erfenissen

worden gedeeld bij echtscheiding en het antwoord zal heel vaak “nee” zijn.’

RISICOVOLLE ACTIVITEITEN

Verstappen ziet de beperkte gemeenschap dan ook als een verbetering. Maar hij benadrukt wel dat de nieuwe wet geen deksel is die op alle potjes past. ‘In het nieuwe stelsel is de positie van de ene echtgenoot tegenover schuldeisers van de andere echtgenoot veel sterker geworden. Dit was tijdens de parlementaire behandeling een belangrijk punt. Toch kunnen mensen die risicovolle activiteiten ontplooiën, zoals ondernemers, beter huwelijkse voorwaarden blijven maken. De beperkte gemeenschap biedt hun uiteindelijk toch niet de meeste bescherming.’

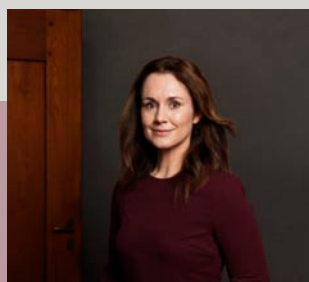
ADMINISTRATIE

Een deugdelijke administratie is vereist om het gezamenlijk bezit en de privévermogens van beide partners te scheiden. Want alleen dan is bij echtscheiding of overlijden van een van beide echtelieden duidelijk wat gemeenschappelijk en wat privé is. Critici menen dat hiervan in de praktijk weinig terecht zal komen. Verstappen daarentegen ziet dit niet zo somber in. ‘In de wet staat nergens dat echtgenoten verplicht zijn elkaars boekhouder te worden. Je moet alleen kunnen bewijzen wat privé en wat gemeenschappelijk is. Dat bewijs kan worden geleverd door allerlei stukken die ook door anderen worden bijgehouden, zoals bankafschriften en vermogensoverzichten. In de praktijk is dit natuurlijk ook alleen van

belang voor belangrijke waardevolle goederen zoals effecten, aandelen en vastgoed. Niet voor de IKEA-meubeltjes, bij wijze van spreken.’

HERKOMST GELD

Al met al zal er straks vaker privévermogen in een huwelijk aanwezig zijn. Dit heeft gevolgen voor het werk van notarissen. ‘Als zij niet nu al structureel naar privévermogen vragen bij een verwerving, moeten ze dat in de toekomst zeker gaan doen. Stel dat een van beide echtgenoten een vakantiewoning koopt van privégeduld, dan moet dat in de koopakte staan. En als mensen bijpassen met contanten, moet de notaris altijd vragen naar de herkomst van dat geld en de bedoeling van partijen.’ Tegen alle notarissen wil Verstappen zeggen: zie het nieuwe regime als een kans. ‘Er is een enorme behoefte aan voorlichting. Dat geldt voor de groepen die nog steeds huwelijkse voorwaarden moeten maken. Ook voor de mensen met bestaande huwelijkse voorwaarden is het verstandig om na te gaan of die wel passen bij het nieuwe regime.’ De initiatiefnemers verwachten dat huwelijkse voorwaarden straks minder vaak nodig zijn. Wordt de rol van de notaris kleiner? ‘Na het nieuwe erfrecht in 2003 dachten veel notarissen ook dat er minder testamenten gepasseerd zouden worden. Dit blijkt echter geenszins uit de cijfers. Het is een utopie om te denken dat de wet het zo goed kan regelen dat de notaris niet meer nodig is.’

Egbert Willems:

‘Weinig nieuws onder de zon’

In theorie lijkt het heel ingrijpend, maar in de praktijk zal het allemaal wel meevallen. Notaris Egbert Willems van Ter Braak Willems Notarissen praat op een relativerende toon over het nieuwe huwelijksvermogensrecht. ‘De nieuwe wet kán ingrijpend zijn als mensen onvoldoende hebben vastgelegd wat de stand van zaken was toen ze elkaar het jawoord gaven, en wat de inhoud van een erfenis of schenking was. Zeker het laatste zal echter weinig voorkomen, omdat de notaris ook nu al heel vaak keurig vastlegt wat precies aan wie wordt nagelaten of geschonken. En ook nu al blijft 99,9 procent van de erfenissen en schenkingen buiten de gemeenschap van goederen dankzij de uitsluitingsclausule. Kortom: wat

betreft geërfd en geschonken vermogen is er weinig nieuws onder de zon.’

AMSTERDAMS VERREKENBEDING

Critici van de wet verwijzen naar het Amsterdams verrekenbeding, dat in de praktijk nauwelijks wordt uitgevoerd. Waarom zouden gehuwden straks wel keurig bijhouden wat van wie is? Ook hier relativeert Willems de problemen. ‘Het klopt inderdaad dat het Amsterdams verrekenbeding vaak niet wordt nagekomen en de consequentie is dan dat het vermogen 50/50 wordt gedeeld. Heel veel mensen hebben daar ook niet zoveel moeite mee. En diegenen die echt vinden dat dat niet moet gebeuren, vanwege familie- of ondernemingsvermogen, zijn voldoende alert om de vereiste maatregelen te treffen. Dat zal onder de nieuwe wet niet anders zijn. Bovendien hebben ondernemers ook om fiscale redenen een administratieplicht. Dan is de stap naar een onderlinge administratie niet meer zo groot.’

En administratie is ook een groot woord, aldus Willems. Hij adviseert zijn cliënten om in ieder geval een kopie te bewaren van de notariële akte of belastingaangifte waaruit blijkt wat zij hebben geërfd of gekregen. ‘En bij het sluiten van het huwelijk moeten zij vastleggen welke zaken zij privé willen houden. Een blocnotevelletje met twee handtekeningen eronder is dan voldoende om later, als er problemen zijn, een begin van bewijs te hebben. Voor de gezamenlijke eigen woning en een en/of-rekening heeft de wet al een regeling getroffen – beide

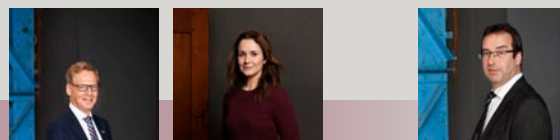
zaken worden als gemeenschappelijk gezien – dus daarover hoeven ze niets vast te leggen.’

REDELIJKE VERGOEDING

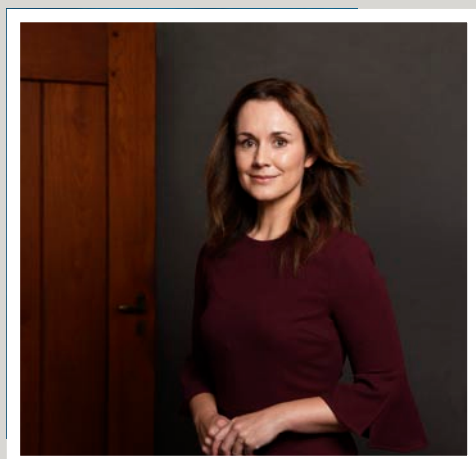
Willems ziet wél moeilijkheden opdoemen rond het nieuwe artikel 1:95a Burgerlijk Wetboek, dat bepaalt dat een ‘redelijke vergoeding voor de kennis, vaardigheden en arbeid’ die de ondernemer-echtgenoot heeft gestoken in zijn voorhuwelijkse onderneming, ten goede moet komen aan de gemeenschap. ‘Want wat is een “redelijke vergoeding”? Dat is een bron van discussie. Het is dus zaak om ondernemers hiervoor te waarschuwen. We moeten voorkomen dat de twee partijen bij een eventuele echtscheiding gaan ruziën over de hoogte van deze vergoeding. Aan notarissen de taak om dit soort discussies zo veel mogelijk in de kiem te smoren, door in de huwelijkse voorwaarden klare wijn te schenken over de verdeling van de waardevermeerdering van de voorhuwelijkse onderneming.’

Ook vanaf volgend jaar zal de notaris nog hard nodig zijn, besluit Willems. ‘De samenleving en de bijbehorende wet- en regelgeving veranderen snel. De afgelopen vijftien jaar waren er alleen al vier of vijf majeure wijzigingen in het huwelijksvermogensrecht. Alle echtparen moeten dus regelmatig een update maken van hun onderlinge positie. En daarvoor hebben ze ons nodig.’

‘Als de mensen niet zelf naar de notaris komen, moeten wij zelf het initiatief nemen’

Jennifer Fluitman-Marinussen: ‘Veel misverstanden bij publiek’

Onder consumenten leven veel misverstanden over de nieuwe wet, merkt notaris Jennifer Fluitman-Marinussen van Westland Partners. ‘In de media wordt de boodschap niet altijd goed uitgedragen. Zo las ik bijvoorbeeld enige tijd geleden in LINDAnieuws de kop ‘Tweede Kamer wil huwelijkse voorwaarden als standaard’. Dan lijkt het alsof het met ingang van 2018 automatisch allemaal goed is geregeld. Ik ben bang dat veel mensen denken dat ze niets meer hoeven vast te leggen.’

Maar niets is natuurlijk minder waar, vervolgt Fluitman. ‘Ondernemers doen er absoluut nog steeds verstandig aan om huwelijkse voorwaarden te maken. Ook voor samenwoners die een eigen woning hebben in een afwijkende eigendomsverhouding is het opletten geblazen. Een woning die op beide namen staat, valt na sluiting van het huwelijk in de

beperkte gemeenschap van goederen. Ieder heeft dan dus recht op 50 procent. Dat geldt ook als een van beide echtelieden meer geld heeft ingebracht. De vordering van deze persoon op de ander wordt gehalveerd met het aangaan van het huwelijk.’

Een ander veelvoorkomend misverstand is dat uitsluitingsclausules overbodig zijn geworden. ‘Ik houd mijn cliënten voor dat hun kinderen in huwelijkse voorwaarden kunnen regelen dat een erfenis of schenking toch in de gemeenschap van goederen valt. Als erflaters of schenkers hun eigen wensen dus écht zeker willen stellen, moeten ze nog steeds een uitsluitingsclausule opnemen in testament of schenkingsovereenkomst.’

VECHTSCHIEDINGEN

Fluitman betwijfelt of het nieuwe systeem tot meer vechtscheidingen zal leiden, zoals critici beweren. ‘Alle goederen die voor het huwelijk al tot het vermogen van een van de echtgenoten behoorden, blijven straks buiten de gemeenschap. Bij een echtscheiding moet die echtgenoot dat dan wel kunnen bewijzen. Daarover zal discussie ontstaan. Maar het is de vraag of dat meer discussies zullen zijn dan nu het geval is in vergelijkbare kwesties, zoals rond de uitsluitingsclausule, vergoedingsvorderingen en zaaksvervanging.’

FISCALE NADELEN

Als estate planner en bestuurslid van EPN voorziet Fluitman mogelijke fiscale nadelen. ‘In het wettelijk stelsel blijft privévermogen privé, ook bij overlijden. Vermogen dat niet in de (beperkte) gemeenschap van goederen valt, behoort dus volledig tot de nalatenschap van de overleden echtgeno(o)t(e). Daarover is

erfbelasting en/of inkomstenbelasting verschuldigd. Ook dan kan het nodig zijn om aanvullend iets te regelen. Een finaal rekeningbeding in huwelijkse voorwaarden zorgt dat mensen kunnen afrekenen alsof sprake was van een algehele gemeenschap van goederen. Dan wordt over de helft van de waarde van het totale vermogen erfbelasting geheven. Ook kunnen huwelijkse voorwaarden bewerkstelligen dat een aanmerkelijkbelangclaim wordt beperkt.’

VOORLICHTING

De wetwijziging dringt volgens Fluitman door in alle secties van de notariële praktijk. ‘Het is belangrijk om hierbij de (juridische) medewerkers kantoorbreed te betrekken.

We moeten ook de bestaande modellen tegen het licht houden. Denk bijvoorbeeld ook aan de opeisbaarheidsgronden van de vorderingen van kinderen bij een wettelijke verdeling. In testamenten staat vaak dat kinderen hun deel mogen opeisen als de langstlevende hertrouwt, tenzij deze bepaalde huwelijkse voorwaarden opstelt. Die gronden moeten dus worden herschreven, aangezien voorhuwelijks vermogen straks per definitie buiten de gemeenschap blijft.’

Gelet op de onwetendheid onder het publiek ziet Fluitman een belangrijke voorlichtings-taak voor de notaris. ‘Als de mensen niet zelf naar de notaris komen, moeten wij zelf het initiatief nemen. Bijvoorbeeld door publiek-lezingen te geven en (social) media in te zetten om mensen bewust te maken van de nieuwe wet en de gevolgen daarvan.’ ■